

Nastava glazbe viših razreda osnovne općeobrazovne škole u svjetskim državama

Dulić, Silvija

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:518178>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA GLAZBENU UMJETNOST
SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ GLAZBENE PEDAGOGIJE

SILVIJA DULIĆ

**NASTAVA GLAZBE VIŠIH RAZREDA
OSNOVNE OPĆEOBRAZOVNE ŠKOLE U
SVJETSKIM DRŽAVAMA**

DIPLOMSKI RAD

MENTOR:

izv. prof. dr. sc. Jasna Šulentić Begić

Osijek, 2023.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. NASTAVA GLAZBE VIŠIH RAZREDA OSNOVNE OPĆEOBRAZOVNE ŠKOLE U SVIJETU	2
2.1. AUSTRALIJA	3
2.2. KINA	6
2.3. JAPAN.....	9
2.4. KANADA.....	12
2.5. ŠPANJOLSKA	15
2.6. DANSKA.....	18
2.7. BRAZIL.....	21
2.8. MEKSIKO	24
2.9. JUŽNOAFRIČKA REPUBLIKA.....	27
2.10. RUSIJA.....	30
3. USPOREDBA NASTAVE GLAZBE VIŠIH RAZREDA OSNOVNE OPĆEOBRAZOVNE ŠKOLE U SVIJETU	33
4. ZAKLJUČAK	38
5. LITERATURA	40

Sažetak

Nastava glazbe viših razreda osnovne općeobrazovne škole u svjetskim državama

U ovom radu je prikazana nastava glazbe u deset svjetskih država (Australija, Kina, Japan, Kanada, Španjolska, Danska, Brazil, Meksiko, Južnoafrička Republika i Rusija). Također, prikazano je organiziranje obrazovnog sustava u navedenim svjetskim državama, satnica nastave glazbe, je li nastava glazbe u okviru nekog područja ili je samostalan predmet, aktivnosti i sadržaji nastave glazbe, cilj i zadaci nastave glazbe te učitelji koji izvode nastavu glazbe i njihovo školovanje. Osnovna škola u navedenim zemljama traje u prosjeku između šest i devet godina. Satnica nastave glazbe se razlikuje s obzirom na države, ali satnica varira od 36 minuta tjedno do tri sata tjedno. Aktivnosti i sadržaji nastave glazbe se najčešće svode na slušanje, izvođenje i stvaranje glazbe. Zajednički cilj nastave glazbe je razvoj glazbenih vještina, poticanje na aktivno slušanje, te razvoj kreativnosti kod učenika. Svaka država se razlikuje po kompetentnosti učitelja, jer svaka nudi različito glazbeno obrazovanje. Zajedničko studijima u navedenim državama je to da studiji traju približno isto godina (pet), jedina je razlika Španjolska, gdje studij koji obrazuje za izvođenje nastave glazbe traje tri godine.

Ključne riječi: nastava glazbe, svjetske države, usporedba nastave glazbe.

Abstract

Music education in upper grades of primary general education in global countries.

This work presents music education in ten countries around the world (Australia, China, Japan, Canada, Spain, Denmark, Brazil, Mexico, South Africa, and Russia). It also explores the organization of the educational system in these countries, the schedule of music classes, whether music education is integrated within a broader subject or a standalone subject, the activities and content of music lessons, the objectives and goals of music education, and the qualifications and training of music teachers. Primary education in these countries typically lasts between six and nine years. The schedule of music classes varies among countries, ranging from 36 minutes per week to three hours per week. Common activities and content in music education include listening to music, performing, and creating music. The shared goal of music education is the development of musical skills, active listening, and fostering creativity in students. Each country differs in the competence of its music teachers, as they offer diverse music education approaches. The duration of music education programs is approximately the same across these countries (five years), with the exception of Spain, where music education studies last for three years.

Keywords: music education, world countries, comparison of music education.

1. UVOD

Nastava glazbe je specifičan predmet koji ima za cilj razviti glazbene vještine, znanja i razumijevanje kod učenika. Njena opća svrha je upoznati učenike s glazbom kao umjetničkim izričajem i omogućiti im da se aktivno uključe u glazbene aktivnosti. Nastava glazbe pruža učenicima različite prilike za izražavanje, istraživanje i razumijevanje glazbe na više razina. Može se reći da je glazbeno obrazovanje jedno je od glavnih i najsloženijih aspekata umjetničkog obrazovanja jer nas uči razumjeti i cijeniti ljepotu oko nas.

Glazba ima sposobnost angažirati, inspirirati i obogatiti sve učenike, pobuđujući maštu učenika kako bi ostvarili svoj kreativni i izražajni potencijal. Tijekom nastave glazbe kroz sviranje instrumenata, pjevanje, komponiranje i improvizaciju, djeca se izražavaju na jedinstven način, razvijajući svoj glazbeni identitet i stjecanje samopouzdanja. Glazba potiče maštovito razmišljanje i razvija inovativnost kod učenika. Osim toga, nastava glazba omogućuje upoznavanje glazbe vlastite zemlje i stranih zemalja, različitih glazbenih žanrova i stilova, povijesnih razdoblja te činjenica iz povijesti glazbe. Učenici istražuju različite glazbene kulture i tradicije te razvijaju razumijevanje i poštovanje prema različitim glazbenim izričajima. Kroz slušanje, analizu i usporedbu glazbe, učenici razvijaju kritičko razmišljanje i sposobnost razumijevanja konteksta i značaja glazbe u društvu.

Nastava glazbe također može imati pozitivan utjecaj na emocionalno blagostanje učenika. Glazba ima moć izazvati različite emocije i dublje osjećaje. Učenici mogu kroz glazbu izraziti radost, tugu, strahove ili uzbuđenja. Izvođenje glazbe ili slušanje omiljene glazbe može pružiti osjećaj zadovoljstva, opuštanja i povezanosti s drugima.

U radu ćemo prikazati nastavu glazbe u odabranim svjetskim državama. Potom slijedi usporedba s obzirom na organizaciju sustava odgoja i obrazovanja, satnicu nastave glazbe i je li nastava glazbe u okviru nekog područja ili je samostalan predmet. Također, usporedit ćemo aktivnosti i sadržaje nastave glazbe, cilj i zadatke/odgojno-obrazovne ishode nastave glazbe te učitelje koji izvode nastavu glazbe u višim razredima osnovne škole i njihovo školovanje.

2. NASTAVA GLAZBE VIŠIH RAZREDA OSNOVNE OPĆEOBRAZOVNE ŠKOLE U SVIJETU

Nastava glazbe se razlikuje u svakoj državi, a u mnogim je državama svijeta glazbeno obrazovanje mlađe generacije od nacionalne važnosti. Metodika glazbenog obrazovanja u pojedinoj državi temelji se na didaktičkim zakonitostima pedagogije i nacionalnoj glazbenoj kulturi, jeziku i kulturnoj tradiciji tog naroda. U većini stranih zemalja ne postoji jedinstveni plan i program, tj. kurikulum za nastavu glazbe u općeobrazovnim školama, a što se tiče stručnog glazbenog obrazovanja većinom postoje privatne glazbene škole. Stručno glazbeno obrazovanje se stječe i na visokoškolskim ustanovama, tj. fakultetima, akademijama i konzervatorijima.

Zbog nedostatka plana i programa, tj. kurikuluma za nastavu glazbe u općeobrazovnim školama u mnogim državama svijeta, učitelji imaju široku i kreativnu slobodu u realizaciji nastave glazbe. Učitelj može prilagoditi program ovisno o školskim uvjetima, mogućnostima i stupnju znanja učenika (Gafurovna, 2022). Mnoge zemlje imaju jake, dobro financirane glazbene programe koji su podržani nacionalnim uvjerenjem u vrijednost glazbenog i umjetničkog obrazovanja. Na primjer, glazbeno obrazovanje se posebno ističe u Nordijskim zemljama, gdje se glazbeno obrazovanje organizira i izvan učionice. Glazbeno obrazovanje u Kanadi, Sjedinjenim Američkim Državama i Engleskoj varira od škole do škole, tj. obrazovanje je manje dosljedno (Ricci, 2015). Glavni problem glazbenog obrazovanja u navedenim državama su nedovoljna financijska sredstva. Australija je nešto drugačija, tj. glavni problem je nedovoljna educiranost učitelja za nastavu glazbe. Nedavna anketa koju je provela grupa *The Music Trust* govori da 63 posto škola u Australiji nema nastavu glazbe i da u samo 23 posto državnih škola podučavaju specijalizirani učitelji glazbe dok u privatnim školama njih 88 posto (Ricci, 2015).

U nastavku rada prikazat ćemo nastavu glazbe u odabranim svjetskim državama, a one su: Australija, Kina, Japan, Kanada, Španjolska, Danska, Brazil, Meksiko, Južnoafrička Republika i Rusija.

2.1. AUSTRALIJA

Školski sustav Australije je sličan u cijeloj državi, s minimalnim razlikama između pojedinih teritorija. Školsko obrazovanje traje 13 godina te je podijeljeno na:

- osnovnu školu (traje sedam ili osam godina, počevši od vrtića)
- srednju školu (traje tri ili četiri godine od 7.-10. ili 8.-10. razreda)
- višu srednju školu (traje dvije godine, 11. i 12. razred)¹
- visoko obrazovanje.

Australski obrazovni sustav može se lakše shvatiti ako se podijeli na dva dijela. Prvi dio pruža osnovno i srednje obrazovanje, drugi dio pruža visoko obrazovanje. Školsko obrazovanje u Australiji je uglavnom svugdje slično, s manjim razlikama između država i teritorija.

Garvis, Barton i Hartwig (2017) navode kako Australija ima bogatu povijest glazbenog obrazovanja. Nastava glazbe u Australiji naziva se *Music*. Glazbeno obrazovanje i glazba kao umjetnička forma promatrani su kao kulturno, društveno i umjetničko postignuće. Australija ima sveučilišne glazbene programe, kao i srednje škole s glazbenom specijalizacijom. Nacionalni kurikulum za umjetnost se sastoji od pet predmeta: *Ples, Drama, Medijska umjetnost, Glazba i Likovna umjetnost*. Umjetnost je područje učenja koje povezuje različite umjetničke predmete. Svaki predmet uključuje različite pristupe umjetničkim praksama te potiče na kreativno i kritičko razmišljanje. Kurikulum ispituje prošlost, sadašnjost i nove umjetničke prakse u svakom umjetničkom predmetu diljem različitih kultura. Svaki predmet se fokusira na vlastitu praksu i terminologiju (ACARA, 2023).

Satnica nastave glazbe u Australiji ovisi o školi ili državi. Glazba je uključena u skup umjetničkih predmeta, pa postoji minimum sati koji je određen kurikulumom. Osnovna škola sluša minimalno jedan sat nastave umjetnosti (što može biti nastava Glazbe, Plesa, Drame, Medijske ili Likovne umjetnosti). Satnica se može nadopuniti različitim izvannastavnim aktivnostima poput školskog benda, zbora ili orkestra koji uključuju dodatne sate za probe, pa i na samom kraju izvedbu (ACARA, 2023). Aktivnosti i sadržaji nastave glazbe se dijele na tri glavne sastavnice vezane uz nastavu glazbe: slušanje, skladanje i izvođenje. Slušanje je proces kroz kojeg se glazba doživljava i uči. To uključuje slušanje, analizu i usporedbu.

¹*Australian Government – Australian education system.*
<https://www.studyaustralia.gov.au/english/study/education-system>

Skladanje u učionici uključuje improvizaciju, organiziranje glazbenih ideja, stvaranje obrazaca pratnje, pisanje originalnih djela (pojedinačno ili u skupini). Izvođenje uključuje sviranje instrumenata, pjevanje ili obradu zvuka putem tehnologije. Izvođenje uključuje i učenje pjesama i instrumentalnih skladbi.

Aktivnosti i sadržaji nastave glazbe se dijele i prema uzrastu. Prva skupina uzrasta je od vrtića do druge godine obrazovanja, zatim treća i četvrta, peta i šesta, itd. Glazbeni predmet obuhvaća niz tema koje uključuju i glazbene elemente (ton, dinamika, ritam, harmonija, ...). Isto tako postoji i podjela ciljeva, tj. odgojno-obrazovnih ishoda prema usvojenosti znanja s obzirom na uzrast. Učenici na trećoj i četvrtoj godini obrazovanja su u mogućnosti pokazati smjer kretanja melodije uz pomoć ruke ili crteža, znaju razlikovati ritam, uče osnovne elemente i oblike glazbe, uče pravilno slušati umjetničko djelo. Učenici u ovoj fazi vježbaju pjevanje, sviranje instrumenata i improviziranje glazbe. Identificiraju predviđene svrhe i značenja dok slušaju glazbu koristeći elemente za usporedbu. Učenici na petoj i šestoj godini produbljuju svoje znanje ritma, visine tona, dinamike i izražaja, koriste svoje slušne vještine prilikom pjevanja, prepoznaju instrumente i različite pjevačke glasove, istražuju oblike i elemente glazbe dok stvaraju i reagiraju na glazbu. Uspoređuju glazbu iz različitih društvenih, kulturnih i povijesnih konteksta.²

Garvis, Barton i Hartwig (2017) navode glavne općenite ciljeve australskog kurikulumu *Umjetnost*, a ti odgojno-obrazovni ishodi su:

- razviti samopouzdanje kod učenika, da budu kreativni, inovativni, promišljeni, vješti i informirani o glazbi
- razviti vještine skladanja, izvedbe i improvizacije
- estetsko poznavanje i poštivanje glazbe u globalnim zajednicama kulture i glazbene tradicije
- razumijevanje glazbe kao slušne umjetničke forme.

Što se tiče učitelja razredne nastave, specijalizacija za glazbu je rijetka. Navedeni studenti, tj. učitelji imaju malo prethodnog iskustva s glazbom. Studij za učitelje glazbe na srednjoj razini uglavnom se obavlja na diplomskom studiju, a većina studenata dolazi s

²*Australian Government – Australian education system.*
<https://www.studyaustralia.gov.au/english/study/education-system>

preddiplomskog studija glazbe npr. solo pjevači ili instrumentalisti. Postoje i integrirani studiji glazbenog odgoja. Uobičajeno, preddiplomski studij glazbene pedagogije traje oko tri godine (šest semestara). Nakon toga, može se nastaviti s diplomskim studijem koji obično traje jedne do dvije godine (dva do četiri semestra), ovisno o programu i studijskim uvjetima. Studenti slušaju predmete poput: metodike nastave glazbe, teorije glazbe, dirigiranja, pedagogije glazbenog obrazovanja, glazbene povijesti i analize itd. (Forrest i Jeanneret, 2015).

2.2. KINA

Obrazovna struktura u Kini podijeljena je na:

- osnovnu školu (šest godina, od 6-12 godina)
- nižu srednju školu (tri godine, od 12-15 godina)
- višu srednju školu (tri godine, od 15-18 godina)
- visoko obrazovanje (četiri godine) (Scholaro database, 2023).

U Kini je osnovno obrazovanje obavezno i traje šest godina. Djeca kreću u školu sa šest godina (u nekim područjima i sa sedam). Nastavni jezik je mandarinski kineski. Tipična školska godina traje dva semestra, od rujna do srpnja. Osnovnoškolsko obrazovanje Kine trenutno uključuje devet obveznih predmeta: Kineski jezik, Matematika, Društvene nauke, Priroda, Tjelesni odgoj, Ideologija i moral, Glazba i Likovna umjetnost. Strani jezik je obično izborni predmet. Gradske škole u Kini većinom financira država, dok seoske škole više ovise o vlastitim financijskim sredstvima (Scholaro database, 2023).

Škole u Kini posebnu pažnju posvećuju nastavi glazbe. Glazbeno obrazovanje u Kini se smatra važnim dijelom osnovnoškolskog obrazovanja. Smatra se da glazbeno obrazovanje razvija učenikovu kreativnost, kritičko mišljenje i svjesnost o drugim kulturama. Niži razredi osnovne škole (prvi i drugi razred) se koncentriraju na glazbene igre prilikom nastave glazbe. Kurikulum preporučuje svaki tjedan tri lekcije glazbenih igara za učenike prvog i drugog razreda. Treći do šesti razred osnovne škole se bazira na glazbene oblike i strukturu glazbe uz instrumentalnu izvedbu. Od sedmog do devetog razreda učenici se usredotočuju na uvažavanje glazbe, nešto manje je zastupljeno pjevanje, ali to je iz razloga jer učenici u tom periodu prolaze kroz proces mutacije glasa. Učenici svih razreda na nastavi glazbe razvijaju osjećaj za ritam i melodiju, radi se i na upoznavanju učenika s tradicionalnom kineskom glazbom. Učenici uče pjevati i svirati instrument, najčešće erhu (gudalo s dvije žice, točnije violina sa šiljcima). Ponekad se u osnovnoj školi uče i osnove glazbene notacije, kao i razvijanje sposobnosti slušanja glazbe. Nastava glazbe u višim razredima osnovne škole je složenija, te se od učenika očekuje da nadgrade svoje glazbeno teorijsko znanje i vještinu izvođenja glazbenog djela. Učenicima se također daje mogućnost sudjelovanja u raznim izvannastavnim aktivnostima poput: zbora, orkestra i različitih glazbenih ansambala. Učenici koji pokazuju talent i zanimanje za glazbu se mogu priključiti i posebnom programu koji obuhvaća intenzivno učenje glazbe (EB, 2023).

Satnica nastave glazbe u Kini ovisi o školi i godini školovanja. Najčešće satnica varira između dva do tri sata tjedno. Neke škole nastavu glazbe povezuju i s drugim predmetima (primjerice jezik) kako bi učenici naučili promatrati glazbu i kroz druge nastavne predmete. Satnica nastave glazbe se može dopuniti kroz razne izvannastavne aktivnosti koje pojedina škola nudi (najčešće zbor i orkestar) (EB, 2023).

Kineski kurikulum za nastavu glazbe je integrirani. Kurikulumom se izdvajaju četiri glavne aktivnosti i sadržaja nastave glazbe u osnovnoškolskom obrazovanju: pjevanje, sviranje instrumenta, teorija glazbe i uvažavanje glazbe. Prva i glavna aktivnost je pjevanje, učenici uče pjevati određeni broj kineskih tradicionalnih pjesama, kao i zapadnih pjesama, najčešće na kineskom i engleskom jeziku. Druga aktivnost je sviranje instrumenta, učenici uče svirati tradicionalne kineske pjesme na njihovim tradicionalnim instrumentima, kao što su: erhu, guzheng i dizi. Također, učenici sviraju i na zapadnjačkim instrumentima poput klavira ili violine. Treća aktivnost se bazira na teoriji glazbe, učenici uče osnove glazbene teorije, uče notno pismo, ritam i melodiju, te prepoznavanje osnovnih glazbenih oblika. Četvrta aktivnost je uvažavanje glazbe. Učenici uče glazbu različitih kultura i naroda (EB, 2023).

Glavni ciljevi kineskog kurikulumuma za nastavu glazbe su:

- njegovati glazbene interese učenika
- njegovati učenikove glazbene kompetencije
- stavovi i sustav vrijednosti glazbe
- kulturna svijest o glazbi (EB, 2023).

Rauduvaite i Du (2017) navode kako se obrazovanje učitelja glazbe u Kini dijeli na: specijalizirano obrazovanje, preddiplomski studij i diplomski studij. Programi obrazovanja učitelja na razini specijaliziranog obrazovanja pružaju se kroz opće obrazovanje i visoko strukovno obrazovanje. Studij za opće specijalizirano obrazovanje i strukovno obrazovanje traje dvije do tri godine i osposobljava učitelje za rad u vrtićima ili osnovnim školama. Drugi ciklus je preddiplomski studij koji je namijenjen obrazovanju budućih učitelja glazbe koji mogu raditi u ustanovama koje pružaju osnovno glazbeno obrazovanje. Preddiplomski studij traje četiri ili pet godina i nosi 150 ECTS bodova. Treći ciklus je diplomski studij na kojem studenti slušaju predmete poput stvaralaštva u glazbenoj edukaciji, psihologije glazbe, teorije

filozofije obrazovanja, psihologije dječje edukacije, metoda poučavanja glazbe i vodstva budućih učitelja i drugih srodnih predmeta u kurikulumu.

2.3. JAPAN

Japanska obrazovna struktura se dijeli na:

- osnovnu školu (šest godina)
- sekundarno obrazovanje (niža srednja škola u trajanju do tri godine)
- sekundarno obrazovanje (srednja škola u trajanju do tri godine)
- visoko obrazovanje (fakultet)
- doktorski programi.³

Japanski školski sustav prvenstveno se sastoji od šestogodišnjih osnovnih škola, trogodišnjih nižih srednjih škola i trogodišnjih srednjih škola, nakon kojih slijede dvogodišnji ili trogodišnji niži fakulteti ili četverogodišnji fakulteti. Obvezno obrazovanje traje devet godina kroz osnovnu i nižu srednju školu. Za učenike s tjelesnim ili mentalnim poteškoćama organizira se školovanje pod nazivom *Obrazovanje s posebnim potrebama* kako bi učenici s teškoćama razvili samopouzdanje i tako poboljšali svoje društveno sudjelovanje. Školska godina počinje u travnju i završava u ožujku sljedeće godine. Većina škola organizirana je tijekom tri polugodišta, s prvim od travnja do kolovoza, drugim od rujna do prosinca i trećim od siječnja do ožujka.⁴ Japansko obrazovanje je poznato po učeničkim klubovima. Učenički klubovi karakterističan su dio školskog obrazovanja u Japanu. Pod vodstvom učitelja, učenici s istim interesima za sport, kulturne aktivnosti ili područja nastavnih predmeta dobrovoljno se okupljaju nakon nastave i slobodnim danima. Također, postoje brojni učenički klubovi koji se bave japanskim tradicionalnim sportovima i kulturom, kao što su judo, kendo (japansko mačevanje), sado (japanska ceremonija čaja), kado (japanski cvjetni aranžman), shodo (japanska kaligrafija). Također, organizira se pjevanje u pjevačkom zboru, kao i sviranje u orkestru.⁵

Nastavi glazbe u Japanu se pridaje posebna pažnja. Glazbeno obrazovanje prikazano je kao korisno za učenike u četiri kategorije:

³Japan National Tourism Organization. *Japanese Education System*. <https://education.jnto.go.jp/en/school-in-japan/japanese-education-system/>

⁴Isto.

⁵Isto.

- uspjeh u društvu
- uspjeh u školi
- uspjeh u razvoju inteligencije
- uspjeh u životu.

Učenike se nastoji usmjeriti da stječu znanje o strukturi glazbe i zvuka kako bi im navedeno omogućilo razviti interes prema glazbi. Kurikulumom se navodi da će učenik moći otkriti različite glazbene vrste izričaja i da kroz glazbene aktivnosti u razredu uočava sličnosti i karakteristike glazbenih izraza. Nadalje, što se tiče poticanja učeničkih kreativnih sposobnosti, kurikulum navodi da se glazbena sposobnost oblikuje kroz proces pokušaja i pogrešaka gdje će učenici biti pod utjecajem njihovog individualnog glazbenog izričaja postati maštoviti i kreativni (Granström, 2015).

Satnica nastave glazbe u Japanu je minimalna, tek jedan sat tjedno. Učenicima se nudi mogućnost nadopunjavanja satnice glazbe uz razne izvannastavne aktivnosti poput: pjevačkog zbora, školskog orkestra, sviranja na tradicionalnim instrumentima i sl. (Ogawa, 2004).

Aktivnosti i sadržaji nastave glazbe u Japanu se dijele na tri područja: pjevanje, sviranje instrumenata i kreativno muziciranje. Kod pjevanja se važno usmjeriti na percepciju i prilagodbu sadržaju pjesme, žanru, tekstu i ugođaju. Svaka pjesma se dodatno analizira kako bi se učenici mogli izraziti kroz nju. U sviranju instrumenata je usmjerenost na percepciju glazbenih žanrova i tematiku pjesmama. U okviru kreativnog muziciranja učenike treba učiti stvarati jednostavne melodije kreativnim izrazima opažanjem karakteristike jezika i glazbenih ljestvica imajući u vidu glazbene karakteristike poput ponavljanja, kontrasta i varijacija.

Opći ciljevi glazbenog obrazovanja u Japanu su:

- pomoći učenicima u razvijanju temeljnih glazbenih sposobnosti kroz razne glazbene aktivnosti
- potaknuti ljubav i osjetljivost za glazbu
- razvijanje individualnosti kod djece (Kitayama, 2021).

Učitelji osnovnih škola u Japanu podučavaju sve predmete, uključujući glazbu, dakle, ne postoji posebna licenca za učitelje glazbe u osnovnim školama. Za učitelje glazbe u srednjim školama i gimnazijama potrebna je licenca koja pokazuje da su se specijalizirali glazbu. Japanski sustav obrazovanja učitelja omogućuje da se licence za nastavu glazbe u srednjoj školi mogu dodijeliti ne samo sveučilištima ili institutima za obrazovanje, već i glazbenim akademijama ili odjelima koji se ne specijaliziraju za obrazovanje učitelja. Studenti moraju pohađati predmete poput: solfeggia, pjevanja, sviranja, dirigiranja, glazbene teorije, skladanja i povijesti glazbe. Studij se dijeli na preddiplomski studij i diplomski studij. Preddiplomski studij obično traje četiri godine. Diplomski studij obično traje dvije godine. Ova razina studija omogućuje studentima da se dodatno usmjere svoje područje interesa u glazbi i provode više vremena u istraživanju, izvedbi ili komponiranju (Hiromish, 2015).

2.4. KANADA

Kanadska obrazovna struktura se dijeli na:

- primarno obrazovanje (traje od šeste ili sedme godine do 13-e ili 14-e)
- sekundarno obrazovanje (srednja škola, traje od 16-e do 18-e godine)
- visoko obrazovanje (fakulteti, akademije...).

Obrazovanje u Kanadi se sastoji od primarnog obrazovanja, sekundarnog obrazovanja i visokog obrazovanja. Primarno obrazovanje ili osnovna škola u Kanadi obavezna je za djecu, počevši od 1. razreda, uglavnom u dobi od šest ili sedam godina. U Kanadi učenici na ovom stupnju obrazovanja obično imaju samo jednog učitelja koji im predaje sve predmete u istoj učionici. Kurikulum primarnog obrazovanja pokriva predmete kao što su: Čitanje, Matematika, Engleski jezik (Francuski jezik u Quebecu), Povijest, Znanost, Glazba, Društvene znanosti, Tjelesni odgoj i Umjetnost. Sekundarno obrazovanje u Kanadi ima dvije razine: nižu srednju školu i višu srednju školu. Niža srednja škola slijedi odmah nakon završetka osnovne škole. To je dvogodišnji stupanj obrazovanja koji uključuje 7. i 8. razred. Viša srednja škola je zadnja faza sekundarnog obrazovanja u Kanadi, traje od 16-e godine, do 18-e godine. Mnoge škole organiziraju izvannastavne aktivnosti. Aktivnosti su na rasporedu prije i poslije škole ili tijekom pauze za ručak. Učenicima se pruža mogućnost pohađanja različitih sportskih i umjetničkih izvannastavnih aktivnosti.⁶

Glazba je sastavni dio osnovnoškolskog (1.-8. razred) i srednjoškolskog (9.-12. razreda) kurikulumu za umjetnost. Očekivanja unutar umjetničkih predmeta kao što su: Ples, Drama, Glazba, Medijska umjetnost, Vizualna umjetnost temelje se na procesima kreativnog i kritičkog mišljenja. U kanadskom kurikulumu navodi se kako glazba nudi jedinstvena iskustva iz kojih može proizaći bolje razumijevanje svijeta i sebe. Središnja aktivnost nastave glazbe u Kanadi je slušanje glazbe. Glazba je po definiciji zvuk koji teče u vremenu. Stoga usredotočeno slušanje potiče razvoj sposobnosti pamćenja onoga što se čulo. Učenici s razvijenim vještinama slušanja bit će sposobni reproducirati zvukove u određenom nizu i prisjetiti se i zadržati zvukove općenito. Učitelje se potiče da u kurikulum glazbenog obrazovanja uključe kreativni pokret, posebno u nižim razredima, jer se smatra da je pokret usko vezan uz glazbu (NBDE, 2004). U kurikulumu se također navodi da je glazba izvedbena

⁶*University of the People. Understanding The Canadian Education System.*
<https://www.uopeople.edu/blog/understanding-the-canadian-education-system/>

umjetnost. Sudjelovanje u pjevačkim zborovima i drugim izvannastavnim glazbenim aktivnostima učenicima se pružaju dugoročna iskustva koja ne samo da izgrađuju glazbene vještine, već pružaju učeniku prikaz suradničke prirode glazbenih ansambala. Neki primjeri kurikularnih izvođačkih izvannastavnih glazbenih aktivnosti koje su proširuju glazbeni kurikulum su:

- pjevački zbor
- Orffov ansambl
- ansambl ukulela
- glazbeno-kazališna skupina (NBDE, 2004).

Kurikulum glazbe svake škole razvija se u skladu s interesom učenika, školskim ciljevima i resursima. Nastava glazbe može se odvijati u učenikovo redovnoj učionici ili u specijaliziranoj glazbenoj učionici. Nastava glazbe u osnovnim školama može imati mnogo različitih oblika uključujući: vokal ili zbor, instrumente (bend), glazbena tehnologija, udaraljke poput ksilofona i bubnjeva, kombinacija više metoda, izvođenje (NBDE, 2004).

Satnica nastave glazbe se razlikuje s obzirom na stupanj obrazovanja, pa tako niži razredi primarnog obrazovanja slušaju nastavu glazbe 36 minuta tjedno, dok viši razredi primarnog obrazovanja slušaju nastavu glazbe 70 minuta tjedno. Učenici tijekom srednje škole slušaju nastavu glazbe 96 minuta tjedno. Satnica nastave glazbe može varirati s obzirom na organizaciju škole i školski kurikulum (NBDE, 2004).

Aktivnosti i sadržaji nastave glazbe u Kanadi se razlikuju s obzirom na uzrast. Učenici nižih razreda osnovne škole bi trebali biti u mogućnosti uz pomoć učitelja izvesti ritmove (ta, ta-te), tj. pjevanje po notama je također iznimno važno. Učenici nižih razreda također uče oblik skladbe, pa tako svaki učenik mora prepoznati dvodijelni oblik aaba. Viši razredi osnovne škole uče što je rondo, a što tema s varijacijama. Učenici viših razreda osnovne škole izvode glazbu na različitim instrumentima ili kroz pjevanje u zboru, izražavaju se kroz skladanje ili improvizaciju. Učenik ocjenjuje (usmeno ili pisano) glazbene izvedbe koristeći prethodno naučeno glazbeno nazivlje uz dodatak pojmova melodija i harmonija. Potiče se izvođenje i stvaranje ritmova u 6/8 mjeri, pjevanje po notama, vizualno prepoznavanje predznaka C, F i G-dura, uočavanje mostova (prijelaz) i codu (NBDE, 2004).

Specifični glazbeni ciljevi podijeljeni su u tri glavna dijela: 1) stvaranje i izvođenje, 2) razmišljanje, odgovaranje i analiziranje i 3) istraživanje glazbenih oblika i upoznavanje različitih glazbenih kultura (NBDE, 2004).

Da bi podučavali u javnim osnovnim i srednjim školama u Kanadi, svi učitelji, uključujući učitelje glazbe, moraju imati učiteljski certifikat ili dozvolu. Programi visokoškolskog glazbenog obrazovanja razlikuju se širom zemlje, ali svi uključuju neku kombinaciju predmeta iz glazbe (npr. glazbena teorija, povijest glazbe, glazbena izvedba, vodstvo ansambla) i predmeta iz područja odgoja i obrazovanja (npr. kurikulum i nastava, procjena, pedagoška psihologija, praksa). Studenti glazbenog obrazovanja obično započinju program tako što prve dvije ili tri godine završe preddiplomski studij – Bachelor of Music (B.Mus.), a zatim jednu ili dvije godine pripreme za učiteljski poziv na učiteljskom fakultetu kako bi stekli diplomu Bachelor of Education (B.Ed.) (Wasiak, 2015).

2.5. ŠPANJOLSKA

Sistem obrazovanja u Španjolskoj se dijeli na:

- osnovno obrazovanje (od 6-e do 12-e godine)
- srednju školu (od 12-e do 16-e godine)
- višu srednju školu(od 16-e do 18-e godine)
- visoko obrazovanje (sveučilišni ili stručni studij)
- obrazovanje odraslih
- specijalno obrazovanje (sport, umjetnost, jezik).⁷

U španjolskoj državne škole postoje privatne i poluprivatne škole. Iako su većinom državne, ne treba podcijeniti broj poluprivatnih škola (Sp. Centros Concertados), koje organizira Crkva. Struktura škole sastoji se od šestogodišnje osnovne razine (Educación Primaria), četverogodišnje niže sekundarne razine (Educación Secundaria Obligatoria) koja je organizirana u obliku opće škole i dvogodišnje više škole (Bachillerato). Obrazovanje u Španjolskoj je obavezno i besplatno za djecu između šesti 16 godina. Osnovno školovanje podijeljeno je u tri dvogodišnja ciklusa tijekom kojih se stječe pismenost, računanje i uvodno poznavanje niza nastavnih predmeta. Ciljevi osnovnog obrazovanja planiraju se za svako dvogodišnje razdoblje na kraju kojeg se od svakog djeteta, za koje se smatra da nije postiglo te ciljeve, može zahtijevati ponavljanje druge godine ciklusa. Učenici uče sljedeće predmete tijekom osnovnog obrazovanja: Španjolski jezik, Matematiku, Poznavanje okoliša (predmet općeg znanja koji uključuje biologiju, povijest, geografiju, opće i lokalno znanje te društvenu svijest, tjelesni odgoj), Umjetnost i zainteresirani jezik, obično engleski. Španjolska školska godina počinje sredinom rujna i završava u trećem tjednu lipnja. Obično postoji pauza od dva tjedna za Božić i oko tjedan dana za Uskrs. Ne postoje polugodišnji praznici kao takvi, ali postoje kratki odmori tijekom cijele godine koji se organiziraju oko državnih, regionalnih i lokalnih dana svetaca i svetkovina. U španjolskom školskom sustavu se velika pažnja posvećuje domaćoj zadaći. U osnovnoj školi domaća zadaća je po nahodjenju pojedinih razrednika, ali se može zadavati od prvog razreda osnovne škole nadalje. Obično se pretpostavlja da će roditelji biti uključeni u pomaganje djeci oko zadaće, a roditelji koji to iz bilo kojeg razloga nisu u mogućnosti ponekad plaćaju učiteljima da pomažu njihovoj djeci sat

⁷Overview of Spain. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/spain/overview>

vremena svake večeri. U srednjoj školi obično postoji prilično veliki zahtjevi te se od učenika očekuje dosta odricanja i samodiscipline koji žele biti uspješni u školi.⁸

Nastava glazbe potiče poznavanje glazbe i njezinih kulturnih i povijesnih konteksta. Nastava glazbe u Španjolskoj je tek od 1990. obvezni školski predmet od 1. do 6. razreda osnovne škole i 7. i/ili 8. razredu nižih srednjih škola. Autonomna struktura u Španjolskoj znači da ne postoji nacionalni kurikulum. Umjesto toga postoji niz nacrti osnovnog kurikuluma (Diseños Curriculares Base), od kojih se neki opet razlikuju prema vrsti škole. Prema brojnim istraživanjima postoji značajna razlika između glazbene nastave predviđene kurikulumom i glazbene nastave koja se doista podučava u školama u Španjolskoj. Rijetke su škole koje glazbi daju središnje mjesto u svom kurikulumu. Glavni problem je nedovoljna (ili neadekvatna) osposobljenost budućih učitelja glazbe. Nekoliko škola nudi izvannastavne glazbene aktivnosti u području (učenje instrumenata, pjevački zborovi, bendovi, ples), od kojih neke učenici moraju sami platiti.⁹

Satnica nastave glazbe u osnovnoj školi (1.-6. razred) je jedan sat tjedno za svih šest razreda, a u nižoj škola (7. i 8. razred) je dva sata tjedno u nekim autonomnim regijama (npr. Andaluzija). U drugim regijama postoje četiri sata tjedno samo u jednom od dva razreda 7. i 8. U ovom slučaju škola odlučuje hoće li nuditi glazbu u 7. ili 8. razredu. Deveti razred nema nastavu glazbe, a deseti razred ima tri sata tjedno u kojem je nastava glazbe izborna za učenike.¹⁰

Nacrta osnovnog kurikuluma u svakoj regiji sadrži ukupno šest tema za primarno obrazovanje. Jedna od njih je Umjetničko obrazovanje (Educación Artística) koje je u biti samo nastava glazbe. Umjetničko obrazovanje, tj. nastava glazbe ima sljedeće aktivnosti: aktivno slušanje, vizualno i zvučno prepoznavanje nekoliko glazbenih instrumenata te ženskih, muških i dječjih glasova, ponavljanje (AA) i kontrast (AB) u pjesmama i drugim glazbenim djelima, korištenje glasa, tijela i raznih predmeta kao glazbenih instrumenata,

⁸*The Spanish Education System.* <https://spainwise.net/education/>

⁹*Music Education In Spain.* <http://menet.mdw.ac.at/menetsite/english/topics.html?m=1&c=0&lang=en>

¹⁰Isto.

recitiranje i pjevanje (napamet) jednodijelnih pjesama, izvođenje jednostavnih plesova, improvizaciju ritmičkih i melodijskih obrazaca.¹¹

Ministarstvo obrazovanja Andaluzije formuliralo je sljedećih osam ciljeva za glazbeno obrazovanje koje se ne poučava kao zaseban predmet do srednje škole:

- naučiti cijeniti važnost tišine kao preduvjeta za postojanje glazbe
- stjecanje sposobnosti izražavanja ideja i osjećaja uz pomoć glasa, instrumenata i pokreta
- sposobnost uvažavanja glazbenih djela kao sredstva estetskog izražavanja i estetske komunikacije
- sposobnost korištenja različitih oblika glazbenog izražavanja bez pomoći
- sposobnost korištenja plesa i pokreta kao sredstava prikazivanja slika, osjećaja i ideja
- analiza glazbenih djela koja su klasificirana kao dio regionalne, španjolske i svjetske kulturne baštine
- sudjelovanje u glazbenim aktivnostima u školi i izvan nje
- razvoj osobnih kriterija i vrijednosnih prosudbi za glazbu.¹²

Obrazovanje učitelja glazbe u Španjolskoj uključuje različite pristupe nastavi i učenju. Studij se sastoji od šest semestra, tj. tri godine. Predavanja se odvijaju na uobičajeni način, ali ta predavanja obično kombiniraju teorijske aspekte s glazbenim stvaralaštvom. Velike grupe se ponekad dijele na manje podgrupe kako bi se omogućili praktični radionice ili pedagoške vježbe. Studenti mogu razviti svoje pedagoške vještine tek u posljednjem šestom semestru, kada idu u školu. Studenti slušaju predmete poput: zbora, španjolskog folklor, teorije glazbe, sviraju instrument po izboru (najčešće klavir ili gitaru), glazbene oblike, povijest glazbe.¹³

¹¹*Music Education In Spain*. <http://menet.mdw.ac.at/menetsite/english/topics.html?m=1&c=0&lang=en>

¹²Isto.

¹³Isto.

2.6. DANSKA

Danski sustav obrazovanja se dijeli na:

- jednu godinu predškolskog odgoja (razina 0)
- devetogodišnje osnovno i niže srednje obrazovanje (1-9. razred)
- jednogodišnji izborni deseti razred
- srednjoškolsko obrazovanje (od 16-e do 19-e godine)
- visoko obrazovanje (fakulteti, akademije...).¹⁴

Načela obrazovanja u Danskoj i ključne značajke danskog obrazovnog sustava uključuju: jednak i slobodan pristup obrazovanju za sve. Danski obrazovni sustav ima za cilj osigurati da svi ljudi steknu znanja i kompetencije koje ih kvalificiraju za aktivno sudjelovanje u društvu i doprinos njegovom daljnjem razvoju. Obrazovanje je otvoreno za sve i općenito besplatno.

Obvezno obrazovanje je obvezno deset godina i sastoji se od jedne predškolske godine (razina 0) i devet razreda osnovne škole (razina 1-9). Kvaliteta danskog obrazovanja osigurana je na mnogo načina. Sve javne obrazovne ustanove se odobravaju i ocjenjuju na kontinuiranoj osnovi. Obrazovne institucije moraju svojim učenicima pružiti znanje i kompetencije koje će koristiti u budućim karijerama i životu općenito. Sukladno tome, institucije nastoje osigurati da obrazovni programi budu relevantni za društvo i usmjereni na zadovoljavanje potreba tržišta rada. Obrazovanje se temelji na tretiranju učenika i studenata kao neovisnih pojedinaca s pravom na formiranje vlastitog mišljenja i obvezom aktivnog sudjelovanja u raspravama.¹⁵

Holst i Bechmann (2010 prema Anđal, 2021) navode da je nastava glazbe imala naziv Pjevanje sve do 1976. godine kada je i službeno izmijenjeno u današnji naziv. Naziv je promijenjen u „musik“ – „glazba“ jer se smatra da glazbu treba promatrati u obliku improvizacije, kompozicije i aranžmana. Svrha poučavanja glazbe je da učenici razviju svoju sposobnost doživljavanja glazbe i izražavanja u glazbi. Nastava glazbe mora pružiti preduvjete za cjeloživotno i aktivno sudjelovanje u glazbenom životu te za povezivanje s

¹⁴Denmark. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/denmark/overview>

¹⁵Isto.

glazbenom ponudom društva. Nastava glazbe se dijeli na četiri predmetna područja, a to su: pjevanje, sviranje instrumenta, pokret i teorija glazbe.

McNess (2009 prema Anđal, 2021) navodi da se nastava glazbe izvodi kao samostalan predmet i predmet je obavezan samo tijekom primarnog obrazovanja, tj. u prvih šest razreda. Nastavu glazbe može predavati učitelj primarnog obrazovanja koji kvalificiran za podučavanje tri nastavna predmeta, a jedan od tih predmeta može biti predmet glazbe. Od prvog do petog razreda predviđena minimalna satnica za nastavu glazbe u jednoj nastavnoj godini je 60 školskih sati, a u šestom razredu je smanjena na minimalnih 30 školskih sati. Učiteljima se daje na mogućnost povećati satnicu za jedan školski sat tjedno.

Aktivnosti i sadržaji nastave glazbe (Kurikulumu za predmet glazbe, 2019 prema Anđal, 2021) dijele se na tri područja: glazbene vještine, glazbeno stvaralaštvo i razumijevanje glazbe. Glazbene vještine se odnose na pjevanje, sviranje i kretanje uz glazbu. Ovdje učenici stječu znanja i konkretne glazbene vještine. Kroz različite pjesme i različite vrste glazbe učenici stječu razumijevanje glazbe vlastite zemlje te drugih zemalja i kultura. Glazbeno stvaralaštvo potiče učenike na eksperimentiranje s različitim izvorima zvuka i njihovim zvučnim kvalitetama. Kretanje uz glazbu treba učenike osposobiti za vlastiti izraz. Učenici eksperimentiraju s ritmom, melodijom, dinamikom i tempom. Područje razumijevanja glazbe se odnosi na stjecanje glazbenog znanja i stjecanje glazbenog jezika. To se može postići slušanjem glazbe, glazbenim iskustvima i sl.

Ciljevi nastave glazbe odnosno znanja i vještine koje bi učenici trebali moći ostvariti na kraju šestog razreda primarnog obrazovanja su da učenik može:

- pjevati uz široki repertoar pjesama na nekoliko jezika
- aranžirati glazbu na temelju eksperimenata i vlastitih ideja
- digitalno obrađivati glazbu
- pažljivo slušati glazbu iz različitih žanrova
- pjevati u mikrofon
- stvarati glazbu temeljenu na instrumentima i digitalnim medijima
- opisati značajke glazbe iz povijesnih razdoblja glazbe
- sudjelovati u plesu iz različitih kultura
- improvizirati na glazbenim radionicama

- analizirati funkciju i učinak glazbe
- govoriti o glazbi kao umjetničkom izrazu i radnoj snazi
- u međusobnoj igri koristiti električne glazbene instrumente
- poslužiti se zapisom i sluhom u glazbenoj praksi
- koreografski sastavljati elemente kretanja
- istaknuti i imenovati osnovne elemente u izgradnji glazbenih djela (Anđal, 2021: 29).

Obrazovanje učitelja u Danskoj je najopsežniji program glazbenog obrazovanja učitelja koji se nudi na Akademiji. Program osposobljavanja za nastavnika glazbe u Danskoj traje tri i pol godine, a završava sa stjecanjem diplome Bachelor of Music Education (BME). Postoji i dvogodišnji Master of Music Education (MME) program za one koji žele daljnju specijalizaciju. Od početka se program usredotočuje na razvijanje pedagoških vještina i vještina izvođenja glazbe. Program Općeg glazbenog učitelja mogu izabrati i klasični i jazz/pop glazbenici. Program zahtijeva od studenata da budu upoznati s raznovrsnim stilovima, bez obzira na to studira li klasični ili jazz/pop glavni instrument. Studenti se moraju slušati tri dodatna predmeta, osim njihovog glavnog instrumenta, kao što su: dirigiranje zborom, slušni trening ili pedagogiju glavnog instrumenta, a svi uključuju aspekt komunikacije i osobni razvoj.¹⁶

¹⁶*General Music Teacher*. <https://studyindenmark.dk/portal/the-royal-academy-of-music-aarhus-aalborg/aarhus-departement/general-music-teacher-am>

2.7. BRAZIL

Brazilski obrazovni sustav dijeli se na:

- primarno obrazovanje (od 6.do 14. godine)
- sekundarno obrazovanje (od 15. do 18. godine)
- visoko obrazovanje.

Primarno obrazovanje je obvezno u Brazilu za djecu u dobi od šest do 14 godina, a također je i besplatno u državnim školama. Djeca mlađa od šest godina mogu pohađati neobavezan odgoj i obrazovanje prije upisa u osnovne škole (*ensino fundamental1*). Nakon jedne godine stjecanja pismenosti, usredotočuju se na učenje portugalskog jezika, geografije, povijesti, matematike, znanosti, umjetnosti i tjelesnog odgoja. Ovaj osnovni kurikulum može se proširiti kako bi se udovoljilo lokalnim potrebama i sposobnostima pojedinih učenika. Srednje obrazovanje (*ensino fundamental 2*) traje četiri godine i dodaju se dva strana jezika (obično engleski i španjolski). Propisuje se 800 sati aktivnosti. Svaki razred obično vodi jedan učitelj.¹⁷

Oliveira i sur. (2010) navode da se Brazil često prikazuje kao vrlo bogata zemlja glazbe zbog svojih jedinstvenih i kreativnih glazbenih manifestacija i žanrova. Međutim, drugačija slika se pojavljuje kada se razmotri glazba u ranim godinama života. Unatoč mnogim inicijativama koje se javljaju – u istraživanju i praksi – glazba u ranom odgoju i skrbi još uvijek je uglavnom percipirana od strane većine Brazilaca kao rekreativna aktivnost, a ne kao kompetencija koja se treba njegovati.¹⁸ Glazba u Brazilu uvijek je imala sekundarnu važnost u nastavnim planovima škola. Sada, putem zakona koji je stvoren od strane brazilske vlade, od drugog polugodišta 2011. godine sve osnovne i srednje škole u zemlji trebaju uključiti nastavu glazbe u službeni nastavni plan. Za razliku od drugih zemalja, u Brazilu nastava glazbe u školama nije bila obvezna. Mnogi učitelji koji su predavali glazbu u brazilskim školama nisu bili sposobni točno intonativno pjevati, a kamoli svirati instrument. S druge strane, glazbenici nisu imali potrebna znanja i vještine iz područja metodike nastave glazbe, iako su mnogi od njih bili izvrsni glazbenici. Istovremeno, neke institucije, poput *Saveza za pomoćne organizacije (Campinasa Federação das Entidades Assistenciais de Campinas – FEAC)*, uključile su se u borbu za povratak glazbe u brazilske škole i doprinos cjelovitom razvoju

¹⁷Scolaro database (2023). *Education System In Brasil*. <https://www.scolaro.com/db/countries/brazil/education-system>

¹⁸Isto.

učenika. U tom smislu, projekti poput *Obrazovanje: Kolektivno Osvajanje (Educação: Conquista Coletiva)* razvijeni od strane FEAC-a podržavaju javne škole koje žele razvijati aktivnosti usmjerene na glazbu i umjetnost. Ova podrška podržava investicije u logistiku, obrazovne resurse i zapošljavanje kvalificiranih stručnjaka za razvoj aktivnosti, kao i osposobljavanje postojećih. Ove institucije su počele smanjivati problem glazbenog obrazovanja u Brazilu, radeći na području na kojem je brazilska vlada uvijek bila neučinkovita. Sada, u ovoj novoj fazi, škole bi trebale uključiti glazbu u svoje školske programe, ali bez obaveze da njihovi učenici postanu profesionalni glazbenici. Fokus je ovaj put na pružanju cjelovitog obrazovanja učenicima, poštujući njihove sposobnosti i podrijetlo te više potičući njihov osobni razvoj, tj. ne u svrhu profesionalnih glazbenika.

Oliveira i sur. (2010) navode preporučeni minimalni broj sati za nastavu umjetnosti, uključujući glazbu, a on je dva školska sata tjedno za osnovno obrazovanje (od 1. do 5. razreda) i tri školska sata tjedno za srednje obrazovanje (od 6. do 9. razreda). To uključuje praktične i teorijske aspekte glazbenog obrazovanja, kao što su sviranje instrumenata, pjevanje, glazbenu teoriju i slušanje glazbe.

Što se tiče aktivnosti i sadržaja nastave glazbe, Oliveira i sur. (2010) ističu kako glazbeno obrazovanje za većinu učitelja glazbe znači glazbenu teoriju i poučavanje glazbene notacije. Obično se koncentriraju na nastavu pjevanja. Stoga se okreću upotrebi teoretskih pojmova, koncepata i povijesnih činjenica. Aktivnosti nastave glazbe variraju, no dominira slušanje glazbe: slušanje različitih glazbenih žanrova, stilova i kompozicija. Glazbeno stvaralaštvo se ogleda kroz poticanje kreativnosti i izražavanja u vidu komponiranja vlastite glazbe, improvizacije ili aranžiranje postojećih glazbenih djela. Može uključivati upotrebu glazbenog softvera i tehnoloških alata za stvaranje glazbe. Glazbena teorija podrazumijeva učenje glazbene notacije i glazbenih simbola, dok se u okviru područja glazbena kultura očekuje upoznavanje različitih glazbenih tradicija, žanrova, glazbenika i povijesnih razdoblja u brazilskoj glazbi i glazbi diljem svijeta. Glazbene izvedbe i nastupi uključuju organizaciju i sudjelovanje u glazbenim nastupima, koncertima, natjecanjima ili školskim predstavama kako bi se razvijale izvedbene vještine i samopouzdanje tijekom nastupa na pozornici. Multidisciplinarni pristup podrazumijeva povezivanje glazbenog odgoja s drugim predmetima.¹⁹ Ciljevi nastave glazbe u Brazilu su: razvoj glazbenih vještina i znanja,

¹⁹Scolaro database (2023). *Education System In Brasil*. <https://www.scolaro.com/db/countries/brazil/education-system>

poticanje kreativnosti i izražaja, njegovanje kulturnog razumijevanja (Hentschke i Isabel, 2004).

Mateiro (2010) navodi da je obrazovanje učitelja glazbe u Brazilu podijeljeno je na dva dijela: preddiplomski studij glazbe i program obrazovanja za učitelje glazbe (Licencija). Preddiplomski studij glazbe se odnosi na glazbenike poput pjevača, instrumentalista, skladatelja ili dirigenta. Licencija se odnosi na obrazovanje za učitelje glazbe. Izobrazba učitelje glazbe u Brazilu traje obično četiri godine, dok stjecanje licence za učitelje glazbe traje pet godina. Postoje razlike u trajanju ovisno o pojedinim sveučilištima i programima. Studenti obično slušaju predmete poput: harmonije, glazbene teorije, dirigiranja, zbora, glazbene pedagogije, povijesti glazbe, sviranje instrumenta i sl.

2.8. MEKSIKO

Sustav obrazovanja u Meksiku se dijeli na:

- osnovno obrazovanje (educación básica)
- predškolsko obrazovanje (educación preescolar): uzrast 3-6 godina
- osnovnoškolsko obrazovanje (educación primaria): razredi 1-6
- niže srednjoškolsko obrazovanje (educación secundaria): razredi 7-9
- gornje srednjoškolsko obrazovanje (educación media superior): obično razredi 10-12
- opće akademsko obrazovanje (bachillerato general)
- tehnološko obrazovanje (bachillerato tecnológico)
- stručno i tehničko obrazovanje (profesional técnico)
- visoko obrazovanje (educación superior)
- postsekundarno/stručno/diplomsko obrazovanje (técnico superior)
- preddiplomski i prvi profesionalni stupnjevi (licenciatura)
- magisterij i doktorat (postgrado) (Monroy i Trines, 2019).

Meksički zakon o odgoju i obrazovanju definira tri glavne razine: primarno obrazovanje (educación básica), srednje obrazovanje (educación media superior) i visoko obrazovanje (educación superior). Primarno obrazovanje traje šest godina (od prvog do šestog razreda) u svim državama. Djeca obično kreću u školu sa šest godina, iako postoje opcije za učenike starije od 15 godina koji nisu završili svoje obrazovanje. Nacionalni kurikulum uključuje: Španjolski jezik, Matematiku, Društvene znanosti, Prirodne znanosti, Građansko obrazovanje, Umjetnost i Tjelesnu i zdravstvenu kulturu. Svaki razred ima jednog učitelja koji predaje sve predmete tijekom godine (Monroy i Trines, 2019). Meksička školska godina traje od kolovoza do lipnja. Školski dani u Meksiku su kraći od mnogih drugih zemalja. Djeca idu u školu ili ujutro (oko 7:30 do 12:30 sati) ili poslijepodne (oko 13:30 do 18:30 sati).²⁰

Martínez Rivera (2014) navodi kako je nastava glazbe u Meksiku u sklopu umjetničkog obrazovanja koje uključuje glazbu, scensku umjetnost (kazalište),

²⁰*Education in Children International communities*. https://www.children.org/learn-more/contact-us/faq/about-child-details/my-school?rs_id=451&utm_campaign=rkd-fy23grant&utm_medium=cpc+grant&utm_source=google&gad=1&gclid=Cj0KCQjwxYOiBhC9ARIsANiEIfYCBYo3UBwA4XnoJL6OznP4sgLPxCTbJtRfW0gfkHJ7WtQBMHhD8caAmgREALw_wcB#mexico

grafiku/vizualne umjetnosti i ples. Smatra da je dug put da podučavanje glazbe u osnovnim školama stekne značajnu prisutnost u obrazovnom sustavu, a koju učenici trebaju u različitim situacijama i na različitim razinama. Većina škola – ne sve – pristupa umjetničkom obrazovanju kao „dopunskom“ predmetu. Neke se fokusiraju na produkciju kazališnih, plesnih, likovnih ili glazbenih djela, dajući prednost estetici, tj. lijepom u umjetnosti, potičući djecu da rade „lijepe stvari“ na način kako bi djeca naučila, na primjer, lijepo otpjevati himnu.

Kao što je već rečeno, nastava se glazbe u Meksiku dijeli s drugim disciplinama uključenima u umjetničko obrazovanje pa to utječe i na satnicu nastave glazbe. Ovisno o razredu i vrsti škole, satovi glazbene nastave variraju između jednog i četiri sata tjedno. S obzirom da je u školskom kalendaru oko 40 radnih tjedana, ravnomjerna raspodjela za četiri discipline dala bi nam procjenu od 10 tjedana za glazbu, u kojoj treba odraditi pet blok sati (Martínez Rivera, 2014).

Što se tiče aktivnosti i sadržaja nastave glazbe, nastava glazbe u Meksiku obuhvaća više tema. Najčešće teme koje se obrađuju tijekom primarnog obrazovanja su: visina i trajanje tona, slušanje i opisivanje odslušanog, kvaliteta zvuka u glazbi, glazbeni puls i ritam, instrumenti i podjela instrumenata, ritamske improvizacije, notni zapisi dr. Učenici u osnovnoj školi u Meksiku obično započinju s učenjem glazbene teorije, uključujući čitanje nota i ritam. Učenici, također, uče o instrumentima i glazbenim sastavima te često sviraju različite instrumente, kao što su gitara, klavir i drugi. Osim praktičnog učenja, nastava glazbe u osnovnoj školi u Meksiku uključuje i teorijske i povijesne aspekte glazbe odnosno učenici uče o glazbenim terminima, različitim stilovima glazbe, povijesti meksičke glazbe i utjecaju kulture na glazbu. U nekim osnovnim školama u Meksiku postoje i glazbene grupe i pjevački zborovi koji nastupaju na školskim događajima i natjecanjima. Ovo pruža učenicima priliku da pokažu svoje vještine i razvijaju svoje izvedbene sposobnosti (Martínez Rivera, 2014).

Jedan od glavnih ciljeva nastave glazbe u osnovnoj školi u Meksiku je razviti glazbenu kulturu među učenicima. To uključuje učenje različitih žanrova glazbe, kao i tradicionalne meksičke glazbe. Nastava glazbe u osnovnoj školi fokusira se na razvoj glazbene kulture među učenicima, praktično učenje instrumenata, stvaranje glazbenog ukusa, teorijsko i povijesno znanje o glazbi te izvedbene prakse (Martínez Rivera, 2014).

Obrazovanje učitelja glazbe u Meksiku se sastoji od preddiplomskog studija, koji traje oko četiri do pet godina, što je uobičajeno trajanje studija u većini zemalja. Nakon završetka

preddiplomskog studija, studenti koji žele nastaviti s naprednijim studijem mogu upisati magisterij iz područja glazbene pedagogije ili drugih srodnih područja. Magisterij obično traje dodatne dvije godine. Najčešći predmeti se nalaze u nastavnim planovima, a vezani su uz pedagogiju, uključuju opću pedagogiju, didaktiku, pedagošku praksu, teorije učenja, opću psihologiju i razvojnu psihologiju. Kad je riječ o specifičnom nastavnom sadržaju koji priprema studente za podučavanje glazbe, neki od tih predmeta uključuju temelje glazbenog obrazovanja, metodiku glazbenog obrazovanja, glazbu i njezinu primjenu u osnovnoj školi, instrumentalnu i vokalnu metodiku glazbe. Posebno je važno za studente da steknu praktično znanje i iskustvo u podučavanju. Početna obuka obično zahtijeva pedagošku praksu u školama u kojima studente mentoriraju učitelji. Obično se određuje određeni broj sati za promatranje različitih školskih konteksta. Taj vremenski period omogućuje studentima usporedbu i analitički pristup kako bi primijenili teorijsko znanje stečeno tijekom studija u novim praktičnim situacijama (Gonzalez-Moreno, 2015).

2.9. JUŽNOAFRIČKA REPUBLIKA

Obrazovanje Južnoafričke Republike organizirano je na:

- primarno obrazovanje (od 1. do 9. razreda, počinje od sedme godine)
- sekundarno obrazovanje (od 10. do 12. razreda)
- strukovno obrazovanje
- visoko obrazovanje.²¹

Struktura obrazovanja Južnoafričke Republike dijeli se na: primarno obrazovanje, sekundarno obrazovanje, strukovno obrazovanje i visoko obrazovanje. Mnoge internacionalne škole imaju dobru reputaciju i popularne su među strancima. Internacionalne škole mogu biti skupe, tj. troškovi školovanja u internatskim školama sežu i do preko 100.000 R (randa) godišnje. Većina internacionalnih škola izvodi nastavu na engleskom jeziku, s iznimkom njemačkih i francuskih škola koje nastavu održavaju na ta dva jezika. Mnoge škole nude tradicionalne strane jezike kao opciju, ovisno o njihovoj lokaciji, lokalne jezike poput zulu i afrikans. Alternativno, u Južnoafričkoj Republici postoje mnoge jezične škole koje pomažu u učenju lokalnog jezika. Obično internacionalne škole slijede školsku godinu od kolovoza do lipnja. To je suprotno od većine lokalnih i privatnih škola u Južnoafričkoj Republici gdje školske godine traju od siječnja do prosinca.²² Obrazovanje u Južnoafričkoj Republici nastavlja biti pod pritiskom jer vlada nastoji postići jednake mogućnosti za sve. Školovanje je obvezno za sve do završetka 9. razreda i obuhvaća ukupno 12 razreda. Prvih 6 godina provodi se u osnovnoj školi gdje se razvija pismenost i brojeva pismenost.²³ Tijekom obveznog obrazovanja, podučavaju se sljedeći predmeti: Jezik, Pismenost i komunikacija, Matematička pismenost, matematika i matematičke znanosti, Humanističke i društvene znanosti, Prirodne znanosti, Tehnologija, Umjetnost i kultura, Ekonomske i upravljačke znanosti, Životna orijentacija.²⁴

Rodger (2014) navodi da glazbeno obrazovanje u Južnoafričkoj Republici obuhvaća širok raspon disciplina i kulturnih utjecaja, odražavajući ogromnu količinu raznolikosti kao rezultat mješavine narodnih skupina i jezika u zemlji. Južnoafrička suvremena glazbena scena

²¹Scolaro database (2023). *Education System in South Africa*. <https://www.scolaro.com/db/countries/South-Africa/Education-System>

²²Expatica.com (2023). *Education in South Africa*. <https://www.expatica.com/za/education/children-education/education-in-south-africa-803205/>

²³Isto.

²⁴*Education System of South Africa*. <https://www.southafricaeducation.info/education-system>

oblikovana je velikom raznolikošću, koja se danas odražava u njezinoj eklektičnoj mješavini glazbenih stilova i utjecaja, te u koegzistenciji zapadnih i autohtonih sustava znanja i metodologija u glazbenom obrazovanju na svim razinama javnog i privatnog, kao i formalnog i neformalnog obrazovanja i osposobljavanja. Oehrle (2021) navodi da se nastava glazbe nekada nudile u mnogim osnovnim školama, ali danas vrlo malo škola nudi takav predmet.. Samo određene srednje škole nude glazbu kao predmet. Nastava glazbe je razvijenija u privatnim školama u usporedbi s državnim školama. Mnoge privatne škole mogu ponuditi ne samo osnovnu glazbenu nastavu već i zapošljavaju stručne učitelje glazbe kako bi pružili privatnu glazbenu nastavu učenicima koji žele učiti svirati instrument. Mnoge privatne škole imaju dugu tradiciju glazbene izvrsnosti i nude prilike učenicima da sudjeluju u pjevačkim zborovima, bendovima i ansamblima raznih vrsta. Nastava glazbe je uključena, uz dramsku umjetnost, likovnu umjetnost i ples, u kurikulum. Učenici na nastavi glazbe imaju priliku kreativno komunicirati, dramatizirati, pjevati, stvarati glazbu, plesati i istraživati pokret. Kroz izvedbene umjetnosti, učenici razvijaju svoje fizičke sposobnosti i kreativnost. Izvedbene umjetnosti potiču memoriju, promiču odnose te grade samopouzdanje i samodisciplinu. Kreativne igre i vještine pripremaju tijelo i glas, a igre se koriste kao alati za učenje vještina. Improvizacija i interpretacija omogućuju učenicima da stvaraju glazbu, pokret i dramske situacije pojedinačno i u suradnji s drugima (DBE, 2011).

Satnica nastave glazbe ukomponirana je u okviru predmeta Kreativne umjetnosti (glazba, dramska umjetnost, likovna umjetnost i ples) koje iznose dva sata tjedno. To znači da se satnica nastave glazbe dijeli s ostalim predmetima iz Kreativne umjetnosti (DBE, 2011).

Što se tiče aktivnosti i sadržaja nastave glazbe u Južnoafričkoj Republici, uočava se da se daje pažnja ritmu, pa tako učenici često sviraju ritam na bubnju uz kretanje različitih dijelova tijela – glave, ruku, bokova, nogu i stopala. Također, učenici slušaju južnoafričku glazbu (domaću i zapadnjačku) fokusirajući se na ritam i dobe, u dvodobnoj, trodobnoj i četverodobnoj mjeri. Izvode ritamske obrasce koji sadrže cijele note, polovine, četvrtine, osmine i pauza, koristeći tijelo kao udaraljku. Učenici također na nastavi glazbe slušaju i prepoznaju južnoafričke instrumente (DBE, 2011).

Rodger (2014) navodi glavne ciljeve za primarno obrazovanje prema kojem je glavni cilj Kreativnih umjetnosti razviti učenike kao kreativne, maštovite pojedince s razumijevanjem umjetnosti. Također, predmet pruža osnovno znanje i vještine kako bi se

mogli sudjelovati u kreativnim aktivnostima. Lucia (1986 prema Oehrle, 2021) navodi sljedeće ciljeve nastave glazbe:

- naučiti učenike bitnim značajkama teorije glazbe i omogućavajući im daljnje učenje
- potaknuti interes učenika za glazbu izvan okvira njihovog okruženja i dati smjernice za daljnje proučavanje glazbe u budućnosti
- omogućiti razumijevanje glazbe te potaknuti razvoj kritičkog mišljenja
- pružiti učenicima priliku da slušaju glazbu različitih autora i postaviti temelje za proučavanje i uživanje u glazbi u kasnijem životu.

Što se tiče studija glazbe i školovanja učitelja glazbe, glazbeni odjeli smješteni su na sveučilištima koji su kopije europskih konzervatorija i obično nude studij zapadne klasične glazbe. Neka sveučilišta imaju uspješne jazz odjele, a postoje i neki manji odjeli koji se specijaliziraju za afričku glazbu. Preddiplomski studij glazbene pedagogije može trajati oko tri do četiri godine, dok diplomski studij može trajati još jednu do dvije godine. Neki od predmeta koje slušaju studenti tijekom studija su: glazbena teorija (učenje osnovnih elemenata glazbe, uključujući note, ritam, ljestvice, harmoniju i analizu glazbe), povijest glazbe, glazbena izvedba, metodika nastave glazbe, glazbeno obrazovanje u zajednici, psihologija glazbe, praktična nastava (Odendaal, 2020).

2.10. RUSIJA

Sustav obrazovanja Rusije dijeli se na:

- primarno obrazovanje (od 6. do 10. godine, od 1. do 4. razreda)
- srednje obrazovanje (od 10. do 15. godine, od 5. do 9. razreda)
- sekundarno/strukovno obrazovanje (15. do 17. godine, od 10. do 11. razreda)
- visoko obrazovanje.²⁵

Osnovno obrazovanje u Rusiji traje devet godina i sastoji se od dvije faze. Prva faza je osnovno opće obrazovanje koja traje četiri godine i izvodi ju jedan učitelj. Osim državnih škola, u Rusiji postoje i privatne škole koje moraju slijediti propisani državni kurikulum. Djeca obično počinju s prvim razredom u dobi od sedam godina i završavaju s četvrtim razredom u dobi od 10 godina. Nakon osnovnog obrazovanja, slijedi pet godina nižeg srednjeg obrazovanja (razredi 5. do 9.) i dvije godine višeg srednjeg obrazovanja (razredi 10. i 11.). Niže srednje obrazovanje traje od 11. do 15.-16. godine, dok više srednje obrazovanje traje od 15.-16. do 17.-18. godine. Školska godina traje od 1. rujna do kraja lipnja.²⁶ Učenici slušaju razne nastavne predmete i većina osnovnih škola počinje podučavati djecu stranom jeziku, koji je najčešće engleski ili njemački jezik. Učenici također uče glazbu, tjelesni odgoj i predmet koji se naziva *Svijet oko nas* koji sadrži osnovne elemente geografije, povijesti i društvenih znanosti (Vick, 2023).

Jia (2020) navodi da umjetničko obrazovanje ima važnu društvenu funkciju u Rusiji. Ono promovira kulturni identitet i društvenu koheziju ruske nacije. Uz to, obvezano je poboljšati osobnu konkurentnost ruskih ljudi u različitim društvenim područjima poput znanosti, upravljanja i proizvodnje te razvijati inovativni način razmišljanja ruskih ljudi. Ruski glazbeni pedagog Kabalevsky postavio je važne kriterije glazbenog poučavanja, uključujući privlačnost, umjetnički dojam, racionalnost nastave i važnost obrazovanja. Stoga, kako bi se dalje proširila važnost glazbenog obrazovanja, potrebno je neprestano poboljšavati infrastrukturu glazbenog obrazovanja. Jia (2020) prema statistikama iz 2014. godine, navodi

²⁵Scholario database (2023). *Education System in Russia*.
<https://www.scholaro.com/db/countries/Russia/Education-System>

²⁶Nuffic (2010). *The education system of Russia described and compared with the Dutch system*.
<https://www.nuffic.nl/sites/default/files/2020-08/education-system-russia.pdf>

da u Rusiji postoji 3089 dječjih glazbenih škola i dječjih umjetničkih škola (uključujući glazbene odjele i odjele), 176 srednjih i 45 visokih obrazovnih ustanova za glazbu.

Nastava glazbe u Rusiji je obavezna u osnovnoj i srednjoj školi. Osnovne i srednje škole u Rusiji imaju potpunu slobodu u izboru udžbenika za glazbu, tj. na snazi je otvoreni tip kurikuluma. U načelu, učitelji glazbe mogu odabrati nekoliko verzija udžbenika koje će koristiti.

Satnica nastave glazbe u Rusiji iznosi jedan sat tjedno, točnije 45 minuta tjedno. Satnica nastave glazbe se može povećati kroz razne izvannastavne aktivnosti poput pjevačko zbora ili školskog orkestra (Jia, 2020).

Aktivnosti i sadržaji nastave glazbe u ruskoj osnovnoj školi uključuju slušanje i uživanje u glazbenim djelima, izvođenje instrumentalne glazbe, pjevanje vokalne glazbe (solo, pjevački zbor), izvođenje glazbenog dramskog djela, glazbeni ritam itd. Ovi nastavni sadržaji se prezentiraju na različite načine u učionici, kao što su pjesme, plesovi, igre, zagonetke, igre riječima i narodni običaji. Nastavne aktivnosti uglavnom uključuju:

- nastavne aktivnosti znanja i vještina – prioritet se daje znanju i kontinuirano se poboljšavaju znanja i vještine učenika
- fleksibilne nastavne aktivnosti – prema specifičnoj situaciji, potrebno je fleksibilno prilagoditi nastavni plan kako bi se postigao idealni nastavni učinak, organizirati i provoditi bogate izvannastavne aktivnosti iz glazbene nastave
- individualizirane nastavne aktivnosti – prema karakteristikama svakog učenika razviti vlastiti program obuke, kako bi se zadovoljile razvojne potrebe svakog učenika, potaknula kreativnost učenika kako bi se razvila njihova sposobnost samostalnog razmišljanja
- nastavne aktivnosti jezične komunikacije – posvetiti pozornost interakciji između nastavnika i učenika, poboljšati jezične komunikacijske sposobnosti učenika, sposobnost samoizražavanja i društvenu prilagodljivost te razvijati emocionalne stavove i vrijednosti učenika (Jia, 2020).

Cilj nastave glazbe u ruskim osnovnim i srednjim školama je potaknuti učenike da stvore vlastiti interes za glazbu i estetski ukus. Navedeno nije samo u svrsi da učenici zadrže interes za glazbu i steknu estetski ukus, već da bi se podigla nacionalna svijest, emocionalni

stav i vrijednosti učenika. Ciljevi izvannastavnih aktivnosti, koji su usko vezani uz glazbu su: razvijanje organizacijske sposobnosti učenika, poticanje na timski rad te razvoj prilagodljivosti u društvenom okruženju (Jia, 2020).

Tijekom studija glazbe na kojima se školuju budući učitelji glazbe, svaki student uči svirati instrument, pjeva u zboru i usvaja elemente dirigiranja i metode vođenja glazbenih satova. Osim toga studij sadrži i obvezne predmete poput instrumenta, solo pjevanja, dirigiranja, teorije i povijesti glazbe. Velika važnost pridaje se kolegijima poput pedagoške psihologije i metodike glazbe. Studenti uče o psihologiji kreativnog glazbenog rada, vještinama glumaca, osnovama oratorija, povijesti i teoriji glazbene pedagogije i izvođenju glazbe. Studenti mogu birati tečajeve poput „Dječjeg glazbenog kazališta“ i „Instrumentacije i dječjeg orkestra“. Važan cilj programa obrazovanja glazbenih učitelja je prelazak budućih učitelja s vrijednosnog sustava „znanje-vladanje-vještine“ na paradigmu „misli-osjećaj-djeluj-stvaraj“. Studij glazbene pedagogije u Rusiji obično traje četiri do pet godina. To uključuje preddiplomski studij koji traje tri godine i diplomski studij koji traje jednu do dvije godine (Pigareva, 2021).

3. USPOREDBA NASTAVE GLAZBE VIŠIH RAZREDA OSNOVNE OPĆEOBRAZOVNE ŠKOLE U SVIJETU

U nastavku rada slijedi usporedba nastave glazbe viših razreda osnovne škole s obzirom na sljedeće države: Australija, Kina, Japan, Kanada, Španjolska, Danska, Brazil, Meksiko, Južnoafrička Republika i Rusija. Kategorije prema kojima će se napraviti usporedba su:

- organizacija osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja
- satnica nastave glazbe i je li nastava glazbe u okviru nekog područja ili je samostalan predmet
- aktivnosti i sadržaji nastave glazbe
- cilj i zadaci/odgojno-obrazovni ishodi nastave glazbe
- učitelji koji izvode nastavu glazbe u višim razredima osnovne škole i njihovo školovanje.

Organizacija osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja razlikuje se gotovo u svakoj zemlji (Tablica 1).

Tablica 1. *Organizacija osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja*

Svjetska država	Australija	Kina	Japan	Kanada	Španjolska	Danska	Brazil	Meksiko	Južnoafrička Republika	Rusija
Trajanje osnovne škole	7/8	6	9	8	6	9	8	6	9	9
Organizacija osnovne škole	osnovna škola (7/8)	osnovna škola (6)	osnovno obrazovanje, niža srednja škola (6+3)	osnovno obrazovanje, niža srednja škola (6+2)	osnovna škola (6)	osnovna škola (9)	osnovna škola (8)	osnovna škola (6)	osnovna škola (9)	osnovna škola, niže srednje obrazovanje (4+5)

Uočava se da je osnovna škola u odabranim svjetskim državama u trajanju od šest do devet godina. Najkraće traje šest godina, tj. u Kini, Španjolskoj i Meksiku. U Australiji traje sedam ili osam godina odnosno osam godina je karakteristično za Kanadu i Brazil. Najduže traje osnovna škola, tj. devet godina u Japanu, Danskoj, Južnoafričkoj Republici i Rusiji.

Tablica 2 sadrži prikaz satnice u pojedinim svjetskim državama te je li nastava glazbe samostalan predmet ili je dio nekog područja.

Tablica 2. *Satnica nastave glazbe i je li nastava glazbe samostalan predmet ili je u okviru nekog područja*

Svjetska država	Australija	Kina	Japan	Kanada	Španjolska	Danska	Brazil	Meksiko	Južnoafrička Republika	Rusija
Satnica predmeta	1 sat	2-3	1	Niži razredi- 36 min Viši razredi 90 min	1.-6.r- 1 sat 7.-8.r- 2 sata	1.- 5.r- 2 sata 6.- 9.r-1 sat	1.5.r- 2 sata 6.- 8.r-3 sata	1-4 sata	2 sata	1 sat
Organizacija nastave glazbe	dio umjetničkog područja	samostalan predmet	samostalan predmet	samostalan predmet	samostalan predmet	samostalan predmet	samostalan predmet	dio umjetničkog područja	dio umjetničkog područja	samostalan predmet

Ovisno o razredu i vrsti škole, satnica glazbene nastave varira između jednog i četiri sata tjedno. Jedan sat tjedno nastave glazbe učenici slušaju u Australiji, Japanu, Meksiku (kao dio umjetničkog područja), Brazilu (učenici od prvog do petog razreda osnovne škole) i Rusiji. Dva sata tjedno glazbe se provodi u Kini (dva do tri) i Južnoafričkoj Republici. Tri sata tjedno nastavu glazbe slušaju učenici u Kini (dva do tri sata) i u Brazilu od šestog do osmog razreda osnovne škole. Kanada se malo razlikuje, tj. učenici nastavu glazbe slušaju u nižim razredima 36 minuta, dok u višim razredima učenici slušaju nastavu glazbe 90 minuta. Nastava glazbe u Kini, Japanu, Kanadi, Španjolskoj, Danskoj, Brazilu i Rusiji se izvodi kao samostalan predmet dok se u Australiji odvija kao dio umjetničkog područja (skupa s Plesom, Dramom, Likovnom umjetnošću i sl.). Slično je organizirana i u Meksiku jer se glazba dijeli s

drugim disciplinama uključenima u umjetničko obrazovanje pa to utječe i na satnicu nastave glazbe. Nastava glazbe u Južnoafričkoj Republici ukomponirana je u okviru predmeta Kreativne umjetnosti (glazba, dramska umjetnost, likovna umjetnost i ples).

Tablica 3 sadrži prikaz aktivnosti i sadržaja na nastavi glazbe u pojedinim svjetskim državama.

Tablica 3. *Aktivnosti i sadržaji nastave glazbe*

Svjetska država	Aktivnosti i sadržaji
Australija	Melodija, ritam, slušanje, pjevanje
Kina	Pjevanje, sviranje, teorija glazbe, uvažavanje glazbe
Japan	Pjevanje, sviranje, kreativno muziciranje
Kanada	Stvaranje i izvođenje, razmišljanje, odgovaranje analiziranje, istraživanje glazbenih oblika, upoznavanje različitih glazbenih kultura
Španjolska	Aktivno slušanje, vizualno i zvučno prepoznavanje nekoliko glazbenih instrumenata te ženskih, muških i dječjih glasova
Danska	Glazbene vještine, glazbeno stvaralaštvo i razumijevanje glazbe
Brazil	slušanje različitih glazbenih žanrova, stilova i kompozicija
Meksiko	Visina i trajanje tona, slušanje i opisivanje odslušanog, kvaliteta zvuka u glazbi, glazbeni puls i ritam...
Južnoafrička Republika	Ritam, slušanje i prepoznavanje instrumenata
Rusija	Slušanje i uživanje u glazbenim djelima, izvođenje instrumentalne glazbe, pjevanje vokalne glazbe ,...izvođenje glazbenog dramskog djela, glazbeni ritam itd.

Aktivnosti podrazumijevaju pjevanje i sviranje instrumenata u svim zemljama. Oba aspekta su ključna u razvoju glazbenih vještina učenika. Važnost slušanja glazbe također se ističe u nastavi glazbe u svim zemljama, bilo da se radi o slušanju različitih žanrova, stilova ili kompozicija. Također, u svim zemljama se naglašava razumijevanje glazbe i njenih osnovnih elemenata poput ritma (posebno u Južnoafričkoj Republici), tonaliteta i građe melodije. Zemlje kao što su Kina, Australija, Kanada i Meksiko pridaju važnost stjecanju osnovnog znanja o glazbenoj teoriji, notnom pismu, ritmu, tonalitetu i prepoznavanju glazbenih oblika. Ove zemlje žele osigurati da učenici razumiju osnove glazbe. U nekim zemljama poput Japana, Kanade, Danske i Brazila kurikulum uključuje i aktivnosti poput improvizacije,

skladanja i kreativnog muziciranja kao načina poticanja kreativnosti učenika. Učenje glazbene teorije, nota i ritma te upoznavanje s različitim instrumentima često su dio nastavnog programa u svim zemljama. Nastavnici u Australiji, Kanadi, Španjolskoj, Brazilu i Rusiji koriste različite metode u nastavi glazbe, kao što su aktivno slušanje glazbe, ponavljanje, kontrasti u pjesmama i glazbenim djelima. Iako svaka zemlja ima svoje specifičnosti i pristupe nastavi glazbe, svi se fokusiraju na razvoj glazbenih vještina, glazbenu teoriju, upoznavanje s različitim kulturama i kreativno izražavanje kroz glazbu.

Što se tiče ciljeva nastave glazbe u pojedinim državama, Australija, Kina, Japan, Kanada i Španjolska imaju slične ciljeve, pa su tako glavni ciljevi/odgojno-obrazovani ishodi: razvoj samopouzdanja i kreativnosti učenika, poticanje razvoja glazbenih kompetencija i interesa, uvažavanje i istraživanje različitih glazbenih oblika i kultura, važnost razumijevanja estetskih aspekata glazbe, poticanje individualnosti i izražavanja kroz glazbu, upotreba plesa i pokreta kao izražajnih sredstava. Danska je jedina zemlja u kojoj se ističe kao cilj nastave glazbe digitalno obrađivanje i stvaranje glazbe. Danska također, kao i prethodno navedene zemlje ima za cilj istraživanje različitih glazbenih kultura. U Brazilu i Meksiku se posebno ističu ciljevi poput razvoja glazbenih vještina i stjecanje znanja, poticanje kreativnosti i izražavanja, njegovanje kulturnog razumijevanja kroz glazbu, važnost praktičnog učenja instrumenata i izvedbene prakse. Važnost učenja instrumenta se ističe i u Australiji i Danskoj (ali u obliku glazbenih igara i glazbenih radionica). U Južnoafričkoj Republici i Rusiji naglasak je na razvoju kreativnosti i maštovitosti učenika, poticanju razumijevanja i interesa za umjetnost i glazbu, stjecanju temeljnog znanja i vještina za aktivno uključivanje u kreativne aktivnosti, povezivanju glazbe s razvojem emocionalnog stanja, podizanju nacionalne svijesti, poticanju timskog rada i prilagodljivosti u društvenom okruženju. Razvoj emocionalnog stanja putem glazbe također je zastupljeno u Japanu.

Obrazovanje učitelja glazbe varira od države do države, tj. većinom uključuje kombinaciju teorijskog znanja i praktičnih vještina. U Australiji, Kini, Japanu, Kanadi, Danskoj, Brazilu, Meksiku, Južnoafričkoj Republici i Rusiji preduvjet je završen preddiplomski studij glazbe, kako bi studenti mogli završiti studij u području obrazovanja učitelja glazbe. Jedina je razlika u Španjolskoj gdje studij glazbe traje samo tri godine. Kad je riječ o trajanju studija u Australiji, Kanadi, Danskoj, Južnoafričkoj Republici i Rusiji preddiplomski studij traje tri godine (izuzetak je Danska, u kojoj preddiplomski studij traje tri i pol godine), dok diplomski studij u navedenim državama traju obično jednu ili dvije godine.

Preddiplomski studij u Kini, Japanu, Brazilu i Meksiku traje četiri godine, a diplomski studij godinu dana, tj. dva semestra. Posebna licencija ili licenca u Japanu i Brazilu potrebne su za učitelje glazbe u određenim razinama obrazovanja. Razlog tomu je jer u Japanu učitelj u osnovnoj školi podučava sve predmete, bez posebne licence, dok je za učitelje u srednjoj školi potrebna licenca. U Brazilu licencija obuhvaća obrazovanje za učitelje glazbe. Trajanje obrazovanja za učitelje glazbe obično je četiri godine, dok stjecanje licence traje pet godina. Studenti u svim zemljama tijekom studija slušaju predmete iz područja teorije glazbe, praktične nastave glazbe i pedagoške predmete. Studenti slušaju predmete poput: metodike nastave glazbe, teorije glazbe, dirigiranja, pedagogije glazbenog obrazovanja, glazbene povijesti i analize. Kina je nešto malo drugačija jer studenti slušaju predmete poput teorije filozofije obrazovanja, vodstva budućih učitelja i sl. Južnoafrička Republika je također posebna jer obrazovanje učitelja glazbe uključuje sveučilišne glazbene odjele s fokusom na zapadnu klasičnu glazbu, dok neka sveučilišta imaju i jazz ili specijalizirane odjele za afričku glazbu. Studenti često u navedenim svjetskim državama imaju ponudu sviranja i dodatnog izbornog instrumenta (često je glavni instrument klavir ili gitara). Što se tiče pedagoških predmeta, najčešći su u svim državama predmeti poput: pedagogije glazbenog obrazovanja, metoda poučavanja glazbe, pedagoška psihologija, pedagoška praksa, metodike glazbenog obrazovanja i sl.

4. ZAKLJUČAK

O okviru ovoga rada dat je prikaz i usporedba nastave glazbe viših razreda osnovne škole za odabrane svjetske države (Australija, Kina, Japan, Kanada, Španjolska, Danska, Brazil, Meksiko, Južnoafrička Republika i Rusija). Kategorije prema kojima je uspoređena nastava glazbe bile su organizacija osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja, satnica nastave glazbe i je li nastava glazbe u okviru nekog područja ili je samostalan predmet, aktivnosti i sadržaji nastave glazbe, cilj i zadaci/odgojno-obrazovni ishodi nastave glazbe te učitelji koji izvode nastavu glazbe u višim razredima osnovne škole i njihovo školovanje. Analiza podataka u odnosu na navedenih kategorije pokazala je kako osnovne škole u navedenim svjetskim državama traju u prosjeku između šest i devet godina.

Satnica nastave glazbe varira od države do države, tj. najmanju satnicu nastave glazbe imaju države u kojima se glazba nalazi kao dio umjetničkog područja (Australija, Meksiko, Južnoafrička Republika) jer se satnica dijeli i na ostale predmete koji su u sklopu umjetničkog područja. Najveća satnica nastave glazbe je u Kini i Brazilu, gdje nastava glazbe može iznositi do tri sata tjedno.

Svuda prisutne aktivnosti nastave glazbe su pjevanje, sviranje instrumenata i slušanje glazbe. Neke zemlje zagovaraju više teorije u nastavi glazbe, pa se tako u Kini, Australiji, Meksiku i Kanadi provodi prepoznavanje glazbenih oblika, učenje notnog pisma i ritma, te opće znanje o glazbenoj teoriji. Zemlje poput Japana, Kanade, Danske i Brazila uključuju i aktivnosti poput improvizacije, skladanja i kreativnog muziciranja. U Australiji, Kanadi, Španjolskoj, Brazilu i Rusiji koriste se različite metode kao što su aktivno slušanje glazbe, ponavljanje, kontrasti u pjesmama i glazbenim djelima.

Ciljevi nastave glazbe u svjetskim državama su uglavnom isti, a najčešće se izdvaja kao glavni cilj da se učenicima treba omogućiti društveno-emocionalni razvoj, poticanje razvoja glazbenih sposobnosti, aktivno sudjelovanje u glazbenim aktivnostima, razvoj samopouzdanja i kreativnosti učenika, njegovanje kulturnog razumijevanja kroz glazbu te se ističe važnost praktičnog učenja instrumenata i izvedbene prakse.

Uloga učitelja je iznimno važna u nastavi glazbe, a to ovisi o kvaliteti njihovih studija. Preddiplomski studij glazbe obično traje tri ili četiri godine, dok diplomski studij uključuje jednu ili dvije godine. U nekim zemljama poput Japana i Brazila, potrebna je posebna licenca za obrazovanje učitelja glazbe na određenim razinama. Pedagoški predmeti koje slušaju

studenti tijekom studija uključuju metode poučavanja glazbe, pedagošku psihologiju, pedagošku praksu i metodike glazbenog obrazovanja.

Možemo zaključiti da nastava glazbe ima veliku ulogu u obrazovanju i razvoju svakog djeteta. Kroz nastavu glazbe, učenici imaju priliku razvijati svoju kreativnost, izražavati svoje emocije i razvijati svoj osobni glazbeni identitet. Glazba ima moć povezivanja ljudi, bilo da se radi o sviranju u ansamblu, izvođenju u pjevačkom zboru ili jednostavno dijeljenju glazbe s drugima. Nastava glazbe pruža obogaćeno i sveobuhvatno iskustvo koje ima trajan utjecaj na život i razvoj učenika. Isto tako možemo zaključiti da nastava glazbe u svakoj državi ima i određene nedostatke koje bi trebalo popraviti kako bismo učenicima osigurali što bolje obrazovanje i odrastanje.

5. LITERATURA

- ACARA (2023). *Australian Curriculum, Assessment and Reporting Authority*.
<https://www.australiancurriculum.edu.au/>
- Anđal, K-D. (2021). *Nastava glazbene kulture u primarnom obrazovanju u nordijskim zemljama i Republici Hrvatskoj* (diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. <https://repositorij.unizg.hr/islandora/object/ufzg:2510>
- *Australian Government – Australian education system*.
<https://www.studyaustralia.gov.au/english/study/education-system>
- DBE - Department of Basic Education (2011). *National Curriculum statement – Curriculum and Assessment Policy Statement*. Cape Town: Department of Basic Education.
https://www.education.gov.za/Portals/0/CD/National%20Curriculum%20Statements%20and%20Vocational/CAPS%20Life%20Skills%20%20English%20_%20Gr%20R-3%20FS.pdf
- *Denmark*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/denmark/overview>
- EB (2023). *Education Burea – China*. <https://www.edb.gov.hk/en/index.html>
- *Education in Children International communities*. https://www.children.org/learn-more/contact-us/faq/about-child-details/my-school?rs_id=451&utm_campaign=rkd-fy23grant&utm_medium=cpc+grant&utm_source=google&gad=1&gclid=Cj0KCQjwxYOiBhC9ARIsANiElfYCBYo3UBwA4XnoJL6OznP4sgLPxCTbJtRfW0gfkkHJ7WtQBMHhD8caAmgREALw_wcB#mexico
- Exapatica.com (2023). *Education in South Africa*.
<https://www.exapatica.com/za/education/children-education/education-in-south-africa-803205/>
- Forrest, D. i Jeanneret, N. (2015). Australia. U: Figueriedo, S., Soares, J. i Schambeck, R.F. (ur.), *The Preparation of Music Teachers: A Global Perspective* (str.401-403). Porto Alegre: ANPPOM. https://www.researchgate.net/profile/Edwin-Wasiak/publication/312190549_The_preparation_of_music_teachers_in_Canada/links/58751b7308ae329d62205cba/The-preparation-of-music-teachers-in-Canada.pdf#page=104
- Gafurovna, A. Z. (2022). Specific features of music education in foreign countries in teaching the art of music. *Academica Globe: Inderscience Research*, 3(03), 70-79.
<https://agir.academiascience.org/index.php/agir/article/view/525/476>

- Garvis, S. Barton, G. i Hartwig, K. (2017). Music education in schools – what is taught? A comparison of curriculum in Sweden and Australia. *Australian Journal of Music Education*, 51(1), 3-12. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1269879.pdf>
- *General Music Teacher*. <https://studyindenmark.dk/portal/the-royal-academy-of-music-aarhus-aalborg/aarhus-departement/general-music-teacher-am>
- Gonzalez-Moreno, P.A. (2015). Music Teacher Education in Mexico: Current Trends and Challenges. U: Figueriedo, S., Soares, J., Schambeck, R.F. (ur.), *The Preparation of Music Teachers: A Global Perspective* (str.104-107). Porto Alegre: ANPPOM. https://www.researchgate.net/profile/Edwin-Wasiak/publication/312190549_The_preparation_of_music_teachers_in_Canada/links/58751b7308ae329d62205cba/The-preparation-of-music-teachers-in-Canada.pdf#page=104
- Granström, V. (2015). *Music education in Japan*(Bachelor Thesis). Stockholm: Stockholms universitet, Institutionen för Asien-, Mellanöstern-och Turkietstudier. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:881752/FULLTEXT01.pdf>
- Hiromish, M. (2015). The Preparation of Music Teachers in Japan. U: Figueriedo, S., Soares, J. i Schambeck, R.F. (ur.), *The Preparation of Music Teachers: A Global Perspective* (str.378-381). Porto Alegre: ANPPOM. https://www.researchgate.net/profile/Edwin-Wasiak/publication/312190549_The_preparation_of_music_teachers_in_Canada/links/58751b7308ae329d62205cba/The-preparation-of-music-teachers-in-Canada.pdf#page=104
- Hentschke, L. i Martínez, I. C. (2004). Mapping music education research in Brazil and Argentina: the British impact. *Psychology of Music*, 32(3), 357-367. <https://www.aacademica.org/martinez.isabel.cecilia/58.pdf>
- *Japan National Tourism Organization. Japanese Education System*. <https://education.jnto.go.jp/en/school-in-japan/japanese-education-system/>
- Jia, W. (2020). A Comparative Study of Music Education in Primary and Secondary Schools Between China and Russia. U: *2020 2nd Scientific Workshop on Advanced in Social Sciences, Arts & Humanities (ASSAH 2020)*, 179-185. https://webofproceedings.org/proceedings_series/ESSP/ASSAH%202020/ZS8-W-581.pdf
- Kitayama, A. (2021). Historical Changes in the Objectives of Japanese Music Education. *Visions of Research in Music Education*, 16, Article 41. <https://opencommons.uconn.edu/vrme/vol16/iss1/41>

- Martínez Rivera, V.S. (2014). Retos para la educación. *Correo del Maestro*, 214, 36-49. <https://issuu.com/edilar/docs/cdm-214/s/12052814>
- Mateiro, T. (2010). Preparing Music Teachers in Brazil. U: Aróstegui, J. L. (ur.), *Educating Music Teachers for the 21st Century. Educational Futures: Rethinking Theory And Practice* (str. 147-174). SensePublishers. file:///C:/Users/Moj%20PC/Downloads/_book_edcoll_9789460915031_BP000008-preview.pdf
- Monroy, C. i Trines, S. (2019). Education In Mexico. *WENR*. <https://wenr.wes.org/2019/05/education-in-mexico-2>
- NBDE (2004). *Music Education Curriculum*. New Brunswick: New Brunswick Department of Education. <https://www2.gnb.ca/content/dam/gnb/Departments/ed/pdf/K12/curric/Music/MusicEducation-K-5.pdf>
- Nuffic (2010). *The education system of Russia described and compared with the Dutch system*. <https://www.nuffic.nl/sites/default/files/2020-08/education-system-russia.pdf>
- *Music Education in Spain*. <http://menet.mdw.ac.at/menetsite/english/topics.html?m=1&c=0&lang=en>
- Oehrle, E. (2011). Music Education in South Africa. *Visions of Research in Music Education*, 16, Article 38. <https://opencommons.uconn.edu/vrme/vol16/iss1/38>
- Oliveira, A., Frega, A. L., Ilari, B., Trejo Leon, R. i Caruso, S. V. (2010). Creativity in Music Education in Three Latin American Countries: Argentina, Brazil and Mexico. U: Chen-Hafteck, L. i Chen, J. (ur.), *Educating the Creative Mind: Developing Capacities for the Future An International Conference on Arts-Based Education* (str. 4-9). New Jersey: Kean University. https://www.researchgate.net/publication/271206509_Conference_Proceedings_of_the_Educating_the_Creative_Mind_Conference_2010
- Ogawa, M. (2004). Music Teacher Education in Japan: Structure, Problems, and Perspectives. *Philosophy of Music Education Review*, 12(2), 139-153. <https://www.jstor.org/stable/40327234>
- *Overview of Spain*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/spain/overview>

- Pigareva, I. (2021). Training of Music Teachers in Russia. *Visions of Research in Music Education*, 16, Article 30. <https://opencommons.uconn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1676&context=vrme>
- Rauduvaite, A. i Du, Y. (2017). Music teacher education in China. *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences*, 4(8), 74-83. <file:///C:/Users/Moj%20PC/Downloads/admin,+2978-Article+Text-12158-1-10-20180106.pdf>
- Ricci, C. (2015). Learning music educates mind and soul, but often falls to school budget cuts. *The Age*. <https://www.theage.com.au/education/learning-music-educates-mind-and-soul-but-often-falls-to-school-budget-cuts-20150504-1na67a.html>
- Rodger, D. (2014). Music education in South Africa. *Music In Africa*. <https://www.musicinafrica.net/magazine/music-education-south-africa>
- Scholaro database (2023). *Education System in Brasil*. <https://www.scholaro.com/db/countries/brazil/education-system>
- Scholaro database (2023). *Education System in China*. <https://www.scholaro.com/db/countries/china/education-system>
- Scholaro database (2023). *Education System in Russia*. <https://www.scholaro.com/db/countries/Russia/Education-System>
- Scholaro database (2023). *Education System in South Africa*. <https://www.scholaro.com/db/countries/South-Africa/Education-System>
- *The Spanish Education System*. <https://spainwise.net/education/>
- *University of the People. Understanding The Canadian Education System*. <https://www.uopeople.edu/blog/understanding-the-canadian-education-system/>
- Vick, J. (2023). The education system in Russia. *Expatica.com*. <https://www.expatica.com/ru/education/children-education/the-education-system-in-russia-104072/>
- Wasiak, E. (2015). The Preparation of Music Teachers in Canada. U: Figueriedo, S., Soares, J. I Schambeck, R.F. (ur.), *The Preparation of Music Teachers: A Global Perspective* (str.73-78). Porto Alegre: ANPPOM. https://www.researchgate.net/profile/Edwin-Wasiak/publication/312190549_The_preparation_of_music_teachers_in_Canada/links/58751b7308ae329d62205cba/The-preparation-of-music-teachers-in-Canada.pdf#page=104

- Odendaal, A. (2020). Structure and Fragmentation: The Current Tensions and Possible Transformation of Intercultural Music Teacher Education in South Africa. U: Westerlund, H., Karlsen, S. i Partti, H. (ur.), *Visions for Intercultural Music Teacher Education* (str.153-157). Springer Nature Switzerland AG.
<https://library.oapen.org/viewer/web/viewer.html?file=/bitstream/handle/20.500.12657/23105/1007053.pdf?sequence=1&isAllowed=y>